
1. Ο εαυτός ως φορέας πολιτισμού

Δέσποινα Σακκά
Καθηγήτρια
Π.Τ.Δ.Ε., Δ.Π.Θ.

[http://pms-
eterotita.eled.duth.gr/pages/internship.h
tml](http://pms-eterotita.eled.duth.gr/pages/internship.html)

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

«Οι άνθρωποι δεν είναι μόνο ο εαυτός τους· είναι και η περιοχή όπου γεννήθηκαν, το διαμέρισμα ή το αγροτόσπιτο όπου έμαθαν να περπατούν, τα παιχνίδια που έπαιξαν σαν παιδιά, τα παραμύθια που άκουσαν, τα φαγητά που έφαγαν, τα σχολεία στα οποία φοίτησαν, τα αθλήματα με τα οποία ασχολήθηκαν, οι ποιητές που διάβασαν και ο Θεός στον οποίον πίστεψαν».

[W. Somerset Maugham, *The Razor's Edge*]

Ατομική & Κοινωνική Ταυτότητα

■ ΑΤΟΜΙΚΗ

Αμιγώς προσωπικά
χαρακτηριστικά

■ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

Κοινωνικές διαστάσεις
της ταυτότητας

«Η ταυτότητά μου είναι ό,τι με κάνει να μην είμαι ταυτόσημος με κανέναν άλλον.»

(Μοναδικότητα)

“Η ταυτότητα του κάθε ανθρώπου συντίθεται από μια πληθώρα στοιχείων, τα οποία προφανώς δεν περιορίζονται σε όσα αναγράφονται στα επίσημα αρχεία. Οι περισσότεροι άνθρωποι καταρχήν εντάσσονται σε κάποια θρησκευτική παράδοση. Έχουν μια εθνικότητα, καμιά φορά δύο. Ανήκουν σε μια εθνική ή γλωσσική ομάδα. Έχουν οικογένεια, με περισσότερα ή λιγότερα μέλη, επάγγελμα, κοινωνική θέση, κάποιον κοινωνικό κύκλο... Ο κατάλογος όμως είναι ακόμη πιο μακρύς, υποθετικά ατελείωτος: ορισμένοι μπορεί να νιώθουν περισσότερο ή λιγότερο πως ανήκουν σε μια επαρχία, σε ένα χωριό, σε μια αδελφότητα, σε μια επαγγελματική ή ποδοσφαιρική ομάδα, σε μια παρέα φίλων, σε ένα συνδικάτο, σε μια επιχείρηση, σε ένα κόμμα, σε κάποιο σύλλογο, σε μια ενορία, σε μια κοινότητα ανθρώπων που μοιράζονται τα ίδια πάθη, τις ίδιες ερωτικές επιλογές, τις ίδιες σωματικές αναπηρίες ή αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα.» (πολλαπλές υπαγωγές)

«Ακόμα κι αν στα στοιχεία που απαρτίζουν την ταυτότητα του καθενός υπάρχει ανά πάσα στιγμή μια κάποια ιεραρχία, η ιεραρχία αυτή δεν είναι αμετάβλητη, αλλάζει με το χρόνο και συγχρόνως αλλάζει σε βάθος τις συμπεριφορές.»

(μεταβλητότητα)

- Σεράγεβο, ένας άντρας περίπου 50 ετών:
- 1980: «Είμαι Γιουγκοσλάβος»
 - Κάτοικος ομόσπονδης Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης
 - Από οικογένεια μουσουλμανικής παράδοσης
- 1995 - πόλεμος: «Είμαι μουσουλμάνος»
 - μακρύ μούσι
 - Βόσνιος
- 2004: «Είμαι Βόσνιος μουσουλμάνος»
 - Στο τζαμί για προσευχή
 - Χώρα = μέρος της Ευρώπης
- 2020: «Τι θα προτάξει;
 - Ευρωπαίος; Μουσουλμάνος; Βόσνιος; Κάτι άλλο; Μήπως Βαλκάνιος;»

«Αυτό ακριβώς χαρακτηρίζει την ταυτότητα του καθενός: σύνθετη, μοναδική, αναντικατάστατη, δεν συγχέεται με την ταυτότητα κανενός άλλου.»

ΚΑΙ ΌΜΩΣ:

- Για ευκολία ορίζουμε τους πιο διαφορετικούς ανθρώπους με το ίδιο ουσιαστικό, για ευκολία επίσης τους αποδίδουμε εγκλήματα, συλλογικές πράξεις, συλλογικές απόψεις - «οι Σέρβοι έσφαξαν...», «οι Εγγλέζοι λεηλάτησαν...», «οι Άραβες αρνούνται...». Εκφέρουμε κρίσεις ελαφρά τη καρδία για τον έναν ή τον άλλο λαό που είναι τάχατες «επιδέξιοι» ή «τεμπέληδες», «καχύπτοι», «ύπουλοι», «περήφανοι» ή «πεισματάρηδες». Καμιά φορά οι κρίσεις μας καταλήγουν σε αιματοχυσίες.
- Γιατί είναι το βλέμμα μας που φυλακίζει συχνά τους άλλους στις στενές τους υπαγωγές, και είναι πάλι το βλέμμα μας που μπορεί να τους απελευθερώσει.

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

[Arredondo & Glauner, 1992]

«Α» ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Ηλικία
Κουλτούρα
Εθνοτικότητα
Φύλο
Γλώσσα
Σωματική/Πνευματική
ευημερία
Φυλή
Σεξουαλικός προσανατολισμός
Κοινωνική τάξη

«Β» ΔΙΑΣΤΑΣΗ
σχετικές

Εκπαιδευτικό υπόβαθρο
Γεωγραφικός τόπος
Χόμπυ/Ελεύθερος χρόνος
Πεποιθήσεις & πρακτικές
με την υγεία
Ενδιαφέροντα
Στρατιωτική εμπειρία
Σχέσεις
Εργασιακή εμπειρία

«Γ» ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Ιστορικές στιγμές/περίοδοι

Διαπολιτισμικότητα-Πολιτισμός-Κουλτούρα

- Οι ιδέες, τα σύμβολα, οι συμπεριφορές, οι αξίες και οι πεποιθήσεις που είναι κοινές σε μια ομάδα ανθρώπων
 - Πολιτισμικό υπόβαθρο (culture) – Κοινές πρακτικές γνώρω από τις οποίες τα άτομα έχουν αναπτύξει αξίες, νόρμες, τρόπο ζωής, κοινωνικούς ρόλους και συμπεριφορές, αντιδρώντας στην ιστορική, πολιτική, οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα
-

Επιφανειακό πολιτισμικό
υπόβαθρο

Μαθαίνεται με τρόπο

ξεκάθαρο

Συνειδητό

Εύκολα αλλάζει

Αντικειμενική γνώση

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ

ΑΞΙΕΣ & ΤΡΟΠΟΣ ΣΚΕΨΗΣ

«Κρυφό» πολιτισμικό υπόβαθρο
Μαθαίνεται με τρόπο «συγκαλυμμένο»

Μη συνειδητό

Δύσκολα αλλάζει
Υποκειμενική γνώση

«Είμαστε όλοι αναγκασμένοι να ζούμε σ' ένα σύμπαν που δεν μοιάζει σε τίποτε με τον τόπο από τον οποίο καταγόμαστε. Πρέπει όλοι να μάθουμε άλλες γλώσσες, άλλους τρόπους ομιλίας, άλλους κώδικες. Κι έχουμε όλοι την εντύπωση πως η ταυτότητά μας, έτσι όπως την ξέραμε παιδιά, απειλείται.»

» Το πρώτο αντανakλαστικό δεν είναι να διατυμπανίσεις τη διαφορετικότητά σου, είναι να περάσεις απαρατήρητος.

» Η χώρα της υποδοχής δεν είναι μια λευκή σελίδα ούτε μια σελίδα ολοκληρωμένη, είναι μια σελίδα που γράφεται ακόμα.

» Πρέπει να σεβαστούμε την ιστορία της... Καλύπτει όλα όσα έχουν οικοδομηθεί κατά τη διάρκεια των αιώνων, τη μνήμη, τα σύμβολα, τους θεσμούς, τα έργα τέχνης, πράγματα με τα οποία οι άνθρωποι έχουν δίκιο να αισθάνονται δεμένοι. Ταυτόχρονα... Το μέλλον μιας χώρας δεν μπορεί να είναι απλή προέκταση της ιστορίας της - τι δυστυχία για ένα λαό, οποιονδήποτε λαό, να λατρεύει περισσότερο την ιστορία του από το μέλλον του!

» Οι μεν και οι δε:

» Οι μεν: «Όσο πιο πολύ διαποτίζεστε με τον πολιτισμό της χώρας που σας έχει υποδεχθεί, τόσο πιο πολύ θα μπορέσετε να τη διαποτίσετε με το δικό σας.»

» Οι δε: «Όσο πιο πολύ ο μετανάστης νιώθει πως ο πολιτισμός της χώρας καταγωγής του γίνεται αντικείμενο σεβασμού, τόσο πιο ανοιχτός θα είναι απέναντι στον πολιτισμό της χώρας που τον υποδέχεται.»